

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет фінансів
Кафедра банківської справи та страхування**

галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітня програма Цифровий банкінг
Форма навчання: Денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Аналіз фінансової стійкості банку»
(назва теми)

здобувача Нерода Антона Геннадійовича
(Прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис здобувача)

Науковий керівник:

доцент, канд.екон.наук.
(вчене зва'ння, наукова ступінь)

_____ (підпис)

Стрільчук Ю.І.
(Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор _____ Примостка Л.О.
(підпис)

Київ 2023

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 62 сторінки, 11 таблиць, 5 рисунків, перелік джерел посилання з 34 найменувань.

«Аналіз фінансової стійкості банку»

Об'єкт дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі банківської діяльності з приводу забезпечення фінансової стійкості банку.

Предмет дослідження є фінансова стійкість банку.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи - здійснити аналіз фінансової стійкості банку на прикладі АТ «Універсалбанк», виявити проблеми та шляхи їх вирішення.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити сутність фінансової стійкості банку;
- виявити фактори впливу на фінансову стійкість банку;
- узагальнити підходи до оцінювання фінансової стійкості банку;
- здійснити аналітичну оцінку фінансової стійкості АТ «Універсал Банк»;
- виявити проблеми забезпечення фінансової стійкості банків України, запропонувати шляхи їх вирішення.

Практичне значення отриманих результатів полягає у подальшому використанні пропозицій автора, впровадженні їх у практику банківської діяльності з метою удосконалення фінансової стійкості банків України та банківської системи в цілому.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: стійкість, фінансова стійкість, фінансова стійкість банку, забезпечення фінансової стійкості банку, оцінка фінансової стійкості банку, фактори впливу на фінансову стійкість банку.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	5
1.2 Сутність фінансової стійкості банку	5
1.2 Фактори впливу на фінансову стійкість банку.....	8
1.3 Підходи до оцінювання фінансової стійкості банку.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	21
2.1 Аналітична оцінка фінансової стійкості АТ «Універсал Банк»	21
2.2 Проблеми забезпечення фінансової стійкості банків України та шляхи їх вирішення.....	48
ВИСНОВКИ	54
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	57

ВСТУП

Актуальність роботи. Проведення даного дослідження стає особливо актуальним за умов ринкової та економічної нестабільності, коли прибутковість є вкрай важливою, банк може виявити можливості збільшення прибутків та зменшення збитків тільки завдяки належному оцінюванню фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання, присвячені аналізу та оцінці фінансової стійкості банку, були розглянуті в працях таких вітчизняних вчених, як Зверяков М. І., Дзюблюк О.В., Герасимович А.М., Варцаба В.І., Рибалка А.С. та низки інших авторів.

Метою дослідження є здійснення аналізу фінансової стійкості банку на прикладі АТ «Універсал Банк», виявлення проблеми та шляхів їх вирішення.

З окресленої мети формуються наступні *завдання* роботи:

- дослідити сутність фінансової стійкості банку;
- виявити фактори впливу на фінансову стійкість банку;
- узагальнити підходи до оцінювання фінансової стійкості банку;
- здійснити аналітичну оцінку фінансової стійкості АТ «Універсал Банк»;
- виявити проблеми забезпечення фінансової стійкості банків України, запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єкт дослідження – економічні відносини, які виникають у процесі банківської діяльності з приводу забезпечення фінансової стійкості банку.

Предмет дослідження – фінансова стійкість банку.

Методи дослідження. Для проведення даного дослідження було використано такі методи: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури та нормативних документів; теоретичний метод, до якого входять: аналіз, порівняння, класифікація; первинні статистичні спостереження; графічний, табличний, метод коефіцієнтів.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у подальшому використанні пропозицій автора щодо удосконалення фінансової стійкості банків України та банківської системи в цілому, впровадженні їх у практику банківської діяльності.

Інформаційною базою дослідження є наукова література, матеріали періодики, законодавча і нормативна база, офіційні матеріали та статистичні дані Національного банку України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність фінансової стійкості банку

Для визначення фінансової стійкості потрібно визначити сутність поняття «стійкість». «Стійкість» є фундаментальним поняттям, що найкраще відображає проблеми та тенденції розвитку банківського сектору. За своєю сутністю, поняття стійкість означає здатність об'єкта розвиватися та функціонувати під впливом ендогенних та екзогенних, тобто внутрішніх та зовнішніх факторів [1, с. 11].

В економічній теорії “стійкість” розглядають як одне з понять концепції економічної рівноваги, згідно з котрою досягнення та утримання рівноважного стану в економіці належить до найважливіших мікро- і макроекономічних завдань. Із даної концепції випливає, що економічні суб'єкти намагаються перевести економічну систему в оптимальний стан, розглядаючи його як рівноважний, котрий у даному контексті асоціюється з поняттям стійкості [2, с. 26].

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття фінансової стійкості банку, тому далі наведені тлумачення даного терміну різними авторами. За визначенням Ситник Н.С., фінансова стійкість банку (financial resilience of a bank) – стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Дана характеристика означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [3, с.438]. Варцаба В.І. зазначає, що стійкий фінансовий стан

банку забезпечує спроможність банків ефективно працювати, протидіючи різноманітним ризикам, притаманним ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність у кризових ситуаціях. Важливу роль у забезпеченні стійкого фінансового стану комерційного банку відіграють його ліквідність і платоспроможність [4, с.192]. За О.В. Дзюблюком фінансова стійкість комерційного банку – це його спроможність з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком реалізовувати свої функції на ринку незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх факторів [5, с.691]. За М. І. Зверяковим, фінансова стійкість банків – це здатність банку протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, з метою мінімізації ризиків для збереження максимальної ефективності банківської діяльності в умовах циклічності, позитивного та негативного впливу фінансової глобалізації, розширення взаємозв'язків між банками й іншими фінансовими посередниками, розвитку нових банківських технологій і продуктів. Під цим розуміється спроможність окремих банків утримувати платоспроможність, ліквідність і адекватність капіталу на рівні, який є безпечним для їх діяльності, а критерієм оцінки фінансової стійкості є критичні значення зазначених показників. [1, с. 12].

Проаналізувавши економічну літературу, можна зробити висновки, що фінансова стійкість комерційного банку - якісна характеристика його фінансового стану, який відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти ефективне функціонування банку.

Фінансова стійкість банку полягає в його здатності протистояти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх факторів і забезпеченні стабільності своєї діяльності в довгостроковому періоді. Оптимальний

рівень фінансової стійкості досягається забезпеченням достатнього рівня капіталу, показників ліквідності та прибутковості, поруч з контролем за ризиками.

Також, в ролі якісної характеристики можна розглядати фінансову стійкість банку, яка означає достатність, збалансованість, а також оптимальне співвідношення між фінансовими ресурсами та активами за умов підтримки достатнього рівня ліквідності та платоспроможності, а також дуже одним із важливих факторів у цьому аспекті постає зростання прибутковості, і, дотримуючись таких умов, банк можна вважати фінансово стабільним.

При цьому управління фінансовою стійкістю банку передбачає координацію управління фінансовими ресурсами банківської установи, об'єктивне визначення його поточного та бажаного стану, та вибір управлінських рішень, що сприяють забезпеченню фінансової стійкості. Отже, фінансова стійкість є не лише основою стабільного функціонування банку, а й важливою економічною категорією, адже низький рівень фінансової стійкості комерційних банків може призвести до їх неплатоспроможності, а згодом і до банкрутства.

Підсумовуючи, можна сказати, що одним із найбільших індикаторів, який відображає проблеми та тенденції у банківській системі є саме фінансова стійкість.

В сучасних умовах, коли банки стикаються зі значними викликами та невизначеністю, забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості є ключовим елементом їхнього успіху та, відповідно, є результатом розвитку кредитно-фінансової установи і тому цьому аспекту потрібно приділяти достатньо уваги.

1.2 Фактори впливу на фінансову стійкість банку

Функціонування банків залежить від факторів, які впливають не тільки на його прибутковість, а ще й на стратегію, яку він пропонує для ефективної боротьби в конкурентному середовищі. Можна сказати, що кожен фактор має різний вплив на діяльність банку, в тому числі і на його фінансову стійкість і конкурентоспроможність, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, тому варто приділити більше уваги дослідженню, які ж саме фактори впливають на фінансову стійкість комерційного банку.

В економічній літературі найчастіше фактори стійкості банківської установи поділяють на дві групи: зовнішні або екзогенні (пов'язані із економічною, соціальною та політичною ситуацією в країні – макрорівень) та внутрішні або ендогенні (пов'язані з власною діяльністю банку – мікрорівень). [6]

Розглядаючи ці дві групи факторів, можна сказати, що ендогенні фактори, які є внутрішніми, є більш керованими. Такими їх можна вважати, адже сам банк може визначати рівень їхнього впливу на фінансову стійкість, завдяки удосконаленню стратегії банку, підвищенню кваліфікації персоналу, підвищеному рівню контролю за проведеними операціями тощо. В свою чергу, більш істотний вплив на фінансову стійкість банку чинять зовнішні фактори, тобто ті, які безпосередньо показують економічний та соціально-політичний стан в країні і при цьому не залежать від діяльності банку, тому банкам потрібно вчасно адаптуватись до змін навколишнього середовища.

До найбільш впливових зовнішніх факторів відносяться економічні, оскільки саме ці чинники визначають стан економіки, рівень

інтегрованості економічних відносин всіх суб'єктів ринку, в тому числі і банківських установ.

До показників, які характеризують економічне становище в країні відносять: природно-ресурсний потенціал, розмір валового внутрішнього продукту, темпи економічного зростання, інвестиційний клімат, стан платіжного балансу та тенденції його розвитку та інші макроекономічні показники. Від рівня розвитку економіки та його циклічності напряду залежить стійкість банківського сектору і, відповідно, комерційного банку. Дійсно, коли в економіці підйом, з'являються додаткові ресурси, а отже і додаткові можливості використання капіталу та нові шляхи отримання прибутків, а це, відповідно, позитивно впливає на банківські установи та їх стійкість. [6]

Наступними за значущістю є фінансові фактори, які також грають неабияку роль в функціонуванні банківської системи. До них відносять: грошово-кредитну політику, рівень інфляції, розмір державного боргу, обсяги золотовалютних резервів, стан і тенденції розвитку фінансового, грошового і фондового ринку. Наприклад при проведенні Національним банком України експансіоністської грошово-кредитної політики (політика, яка передбачає купівлю центральним банком цінних паперів у комерційних банків, що збільшує обсяг їхніх ресурсів та стимулює розширення кредитних операцій) у короткостроковому періоді зміцнюється рівень фінансової стійкості комерційних банків.

Фінансові чинники по-різному можуть впливати на стійкість банків, – якийсь фактор є більш впливовішим за інший чи навпаки. Наприклад, рівень розвитку фінансового ринку має більший вплив на стійкість банківської установи, аніж розмір державного боргу, проте не враховувати їх не можна [6].

Вагомий вплив на фінансову стійкість банків мають також і соціально-політичні фактори (соціальна і політична стабільність в країні,

стійкість існуючого уряду). Настрої та довіра населення по відношенню до банків та банківської системи грає величезну роль в ефективному функціонуванні банківських установ. Основу залучених коштів банку складають саме кошти клієнтів і відповідно від настроїв населення і від готовності користуватися послугами банків залежить і фінансова стійкість цих банків. Також стабільність і рівновага на політичній арені є підґрунтям для соціально-економічного розвитку країни. Можна сказати, що ці чинники залежать один від одного: якщо на політичному рівні все стабільно, то і довіра населення до банків і рівень їх користування банківськими послугами зростає, і тоді це сприяє підвищенню стійкості банківських установ і відповідно навпаки, коли наявна нестабільність на політичній арені – серед населення з'являються панічні настрої і падає довіра до банків, що сприяє їх послабленню фінансової стійкості.

Ще одним з зовнішніх факторів є законодавчі, або адміністративні чинники. На стійкість банківських установ впливає і правове регулювання та контроль за банківською діяльністю – тобто законодавчі або регулюючі фактори. Від адекватності та актуальності прийнятих нормативних та законодавчих ініціатив, необхідності введення та вдалого застосування законодавчих норм залежить не тільки розвиток всього банківського ринку, а й стійкість і перспективи подальшого функціонування окремих банків як таких [6].

Ендогенні, або внутрішні фактори, хоч і мають менший ефект на фінансову стійкість від екзогенних, але їх вплив також не потрібно недооцінювати. За умов зовнішньої стабільності, саме внутрішні чинники набувають неабиякого значення і при недосконалому управлінні ними можуть послабити позиції банку та знизити його фінансову стійкість. Внутрішні фактори, які впливають на фінансову стійкість банку можна поділити на три групи (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість банку

Група факторів	Фактори
Фінансово-економічні	• достатність капіталізації банку; • його рентабельність та прибутковість; • політика управління витратами та доходами банку; • ліквідність банку; • якісний інвестиційний портфель; • якість активів і пасивів комерційного банку, їх структура; • рівень банківських ризиків.
Організаційні	• рівень менеджменту банку; • кадрова політика; • адаптованість до інноваційних змін в управлінні; • якість корпоративного управління; • встановлена система керування банком та реалізація обраної стратегії управління; • встановлена система внутрішнього контролю.
Технологічні	• автоматизація банківських процесів; • технологічна оснащеність засобами автоматизації та комп'ютерної техніки; • ефективність програмного забезпечення та його відповідність сучасним вимогам; • обізнаність персоналу по роботі з програмами.

Джерело: складено автором на основі [7]

Відповідно до даних табл. 1.1 до першої групи належать фінансово-економічні фактори, саме вони відіграють важливу роль у процесі забезпечення фінансової стійкості банку. Наприклад, від рівня рентабельності банку залежить ефективність його діяльності, адже саме

цей показник відображає внутрішню політику банку і вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності банку. Відповідно, за неефективного управління банком, може знизитись і рівень рентабельності, що вплине на послаблення фінансової стійкості банку.

Ще одним показником, який треба зазначити - ліквідність банку. Від того, наскільки своєчасно і в повному обсязі банк може виконати всі зобов'язання, які він взяв на себе, тобто від його ліквідності, залежить і фінансова стійкість. Фінансово-економічні фактори мають велику силу в процесі взаємодії один з одним, і тому комерційним банкам їх необхідно враховувати комплексно.

Наступна група факторів має назву «організаційні». В цій групі факторів найвизначнішим є стратегія банку, бо саме вона виступає концептуальною основою діяльності та розвитку будь-якого банку. Системою довгострокових цілей, які є визначними в напрямі розвитку банку та шляхи їх досягнення - є саме стратегія банку. Під розробкою ефективної стратегії банку, мається на увазі пошук балансу між ресурсною базою банку, напрямом її використання та зовнішнім середовищем, в якому функціонує банк. Завдяки розробці та виконанню ефективної та обґрунтованої стратегії для конкретного банку, він зможе досягти головної мети банківської діяльності – отримання більших прибутків, що в свою чергу посилить рівень його фінансової стійкості.

Також важливо не забувати про достатній рівень кваліфікації працівників, у тому числі й керівництва, тому що саме недосконалість організації фінансового менеджменту в банку, за наявності низькокваліфікованого персоналу, провокує прийняття неефективних управлінських рішень. Саме це прямо впливає на фінансову стійкість банку і, відповідно, погіршує її. Тому що тільки за умов компетентності на всіх рівнях управління банку, можна забезпечити своєчасну оцінку

поточного стану банку і прийняти необхідні рішення по усуненню наявних проблем.

І останньою групою внутрішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість банку, є «технологічні». Технологічні чинники - це ряд технічних і технологічних засобів в розпорядженні банку, за допомогою яких він може проводити банківські операції та інші необхідні процедури для належного його функціонування. Ці чинники охоплюють орієнтацію банківської установи на розвиток передових банківських технологій, на потребу ринку в нових банківських продуктах і послугах.

У сучасних умовах, перед комерційними банками постає низка проблем, які практично неможливо вирішити без широкого і комплексного використання передових інформаційних технологій. Сьогодні неможливо уявити успішну роботу банківської установи без використання комп'ютерних мереж. Звідси видно, що телекомунікаційна та комп'ютерна технологія стає значним фактором прискорення адаптації банківського сектору до більшості вимог міжнародного банківського співтовариства, а це своєю чергою сприяє більш стійкій роботі комерційних банків [8].

Підсумовуючи, важливо зазначити, що сукупність як ендогенних, так і екзогенних факторів чинять взаємозалежний вплив на фінансову стійкість банку, тому що той чи інший вплив одного чинника може привести як до позитивного впливу іншого, так і до негативного. Тому, для банку є надзвичайно важливим врахування всіх факторів впливу при проведенні своєї діяльності, адже тільки тоді, він зможе надавати оцінку кількісного впливу того, чи іншого фактору, виявляти недоліки у функціонуванні банківської установи, вчасно реагувати та впроваджувати необхідні заходи щодо вирішення проблем. Саме це забезпечить успішну діяльність та функціонування банку і, відповідно, посилить його фінансову стійкість.

1.3 Підходи до оцінювання фінансової стійкості банку

В сучасному світі фінансова стійкість банків є однією з найважливіших складових економічної безпеки країни. Зважаючи на специфіку ведення банківського бізнесу, фінансово-кредитні установи щодня наражаються на велику кількість ризиків. Оскільки банки працюють на залучених коштах, то при проведенні ризикової діяльності неабияку роль грає оцінювання їхньої фінансової стійкості для адекватного дослідження впливу ризиків на їхню діяльність.

Беручи до уваги кризи, які похитнули фінансово-кредитну систему протягом останніх майже 20 років, коли багато банків ліквідувалось або збанкрутувало через проведення своєї сумнівної та неефективної діяльності, знизилась довіра до банківських установ з боку клієнтів, що в свою чергу призвело до погіршення їх платоспроможності, однієї зі складових фінансової стійкості.

Оскільки банк проводить свою діяльність за умови обмежених ресурсів, які він має ефективно використовувати для отримання доходів, а в свою чергу безризиково це зробити неможливо, то стає актуальним питання в оцінюванні фінансової стійкості банку, задля розуміння того, чи не шкодить самій установі така діяльність і чи здатен банк відповідати за всіма своїми зобов'язаннями.

У зв'язку із зазначеним вище, питання забезпечення фінансової стійкості банку набуває неабиякої значущості, в тому числі і для захисту інтересів депозитаріїв та інших зацікавлених сторін, а також для забезпечення стабільності банківської системи в цілому.

Водночас, нині не існує уніфікованої методики аналізу фінансового стану кредитних установ та не розроблено єдиного показника для оцінки фінансової стійкості банків, оскільки різні підходи до оцінювання

фінансової стійкості банку, можуть використовуватись в залежності від конкретних умов та завдань.

Як правило, оцінювання фінансової стійкості має на меті використання набору різноманітних груп коефіцієнтів, які найбільш повно охоплюють різні сторони банківської діяльності. Зокрема, до них відносять коефіцієнти достатності капіталу, ліквідності, якості активів та пасивів, рентабельності, ризику тощо. Проте, різні підходи та системи показників відрізняються як методами обчислення, так і допустимими значеннями. Усе це може призвести до невірної тлумачення фінансового стану установи. Оскільки фінансова стійкість є найважливішою характеристикою функціонування банків, то її забезпечення видається однією з найгостріших проблем у їхній діяльності [9, с. 207-208].

Як було зазначено, у сучасній економічній літературі немає єдиного підходу до оцінки фінансової стійкості банку, а існують різні методи оцінки фінансової стійкості банків, які відрізняються за параметрами, на які вони орієнтуються, показниками, на які вони спираються, та способом представлення результатів. Всі методи аналізу можна розділити на три категорії: коефіцієнтні, рейтингові та математично-статистичні методи.

Пропонуємо розпочати з найбільш поширеного та ефективного методу оцінювання фінансової стійкості банку – «методу коефіцієнтів». Цей метод використовується для оцінки фінансового стану банку та його здатності виконувати свої фінансові зобов'язання в повній мірі.

Основна ідея методу коефіцієнтів полягає в тому, щоб розрахувати показники фінансової стійкості банку на основі фінансових звітів, що забезпечує зрозумілість та об'єктивність отриманих результатів. Також даний метод широко використовується для виявлення кількісних взаємозв'язків між різними розділами та групами балансових статей.

Дана група методів включає в себе два види: якісний структурний аналіз та коефіцієнтний аналіз. Перший з них передбачає здійснення експертної оцінки величини, якості функціонування банківської установи, а також виявлення основних тенденцій розвитку банківської діяльності. У якості експертів можуть виступати акціонери банку, його співробітники чи інші зацікавлені сторони. Результати даного методу досить часто ґрунтуються на інтуїції та досвіді групи експертів, що проводять таку оцінку. Інший метод є повною протилежністю до якісного методу. Так, коефіцієнтний аналіз ґрунтується на визначенні переліку показників, які будуть покладені в основу оцінки фінансових результатів [10].

При здійсненні оцінки методом коефіцієнтів інформаційним забезпеченням виступає фінансова звітність банку. Оскільки банки зобов'язані публікувати свою фінансову звітність, оцінку фінансового стану фінансово-кредитної установи можуть здійснити не лише внутрішні служби, але й зовнішні користувачі.

Коефіцієнтний аналіз як метод оцінки фінансової стійкості банків дає змогу розрахувати основні параметри, які характеризують різні аспекти діяльності банківської установи. Варто зазначити, що даний метод потребує часу та чималих інформаційних ресурсів для його ефективного використання. Втім, його беззаперечною перевагою є можливість обчислення багатьох важливих показників фінансової стійкості для діагностики внутрішнього стану банку. Крім того, на його основі можна виявити фактори впливу на ті чи інші аспекти банківської діяльності [11].

Коефіцієнти, на основі яких здійснюється оцінка фінансової стійкості банків, можна згрупувати у кілька основних категорій:

- показники які відображають можливість банків відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати достатню прибутковість;
- показники ліквідності, які характеризують можливість банків своєчасно та у повному обсязі забезпечувати виконання своїх зобов'язань;

- показники ділової активності, які демонструють здатність банку залучати та розміщувати фінансові ресурси;
- показники рентабельності, які характеризують загальний рівень ефективності банківського бізнесу [11].

Отже, коефіцієнтний метод передбачає проведення великої кількості розрахунків, які визначають фінансову стійкість банку, та, відповідно до проведених розрахунків, розроблення узагальнюючих висновків.

Наступною групою методів, які слід розглянути, є рейтингові. За таким методом здійснюється процедура аналізу, в результаті якої аналізований об'єкт (в нашому випадку – банк) отримує певну оцінку, яка відповідає його теперішньому фінансовому стану.

Досить часто для визначення рівня конкурентоспроможності банку, можуть порівнюватись його результати з результатами іншого банку. Застосування цієї групи методів дозволяє надати досліднику додаткову інформацію щодо тенденцій розвитку банківської установи, фінансових результатів її діяльності, а також порівняти з лідерами банківського сектору [10].

Після проведення даного методу і отримання банком у підсумку рейтингової оцінки, кредитори і вкладники можуть визначитись у виборі банку для розміщення тимчасово вільних коштів, вибравши установи з найвищим рейтингом, щоб бути впевненішими у тому, що їхні гроші будуть перебувати в надійному місці, де ризик їх втрати буде мінімальним, а в свою чергу акціонерам та керівництву банку це допоможе схарактеризувати його поточний стан і також визначити подальші перспективи та політику розвитку банківської установи. Саме через зазначені переваги, даний метод набуває більшого поширення. Найбільш частіше в рейтинговій оцінці беруть участь п'ять наступних

характеристик: достатність капіталу, якість активів, ліквідність балансу, рівень прибутковості активів і якість банківського менеджменту [10].

Рейтингові методи можна поділити на дві групи: інсайдерські та дистанційні. Для оцінки фінансової стійкості на місцях використовують інсайдерську методику, а до дистанційної відносять оцінювання через надану банками фінансову звітність.

Оскільки інсайдерські методи оцінки фінансових результатів діяльності банку здійснюють оцінку фінансової стійкості всередині банку, тому даний метод можливий лише для працівників банківської установи та осіб, які мають доступ до всієї необхідної інформації, навіть конфіденційної.

Найбільш відомою рейтинговою системою оцінювання фінансової стійкості та надійності банків, стала розроблена групою експертів Sheshunhoff Bank (США) рейтингова система CAMELS [10]. Слід відмітити, що на методиці оцінки CAMELS базується методика рейтингових оцінок НБУ, яка здійснюється на підставі Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS № 171, затвердженого постановою Правління Національного банку України 08.05.2002 р. [12].

Рейтингова система CAMELS ґрунтується на аналізі наступних напрямків:

- адекватність капіталу;
- якість активів;
- стан менеджменту;
- дохідність;
- ліквідність та чутливість до ринку.

Кожна категорія оцінюється від 1 до 5 балів і після оцінювання по кожному пункту формується загальна сукупна оцінка і, відповідно, виставляється рейтинг банку. Система використовує шкалу від 1 до 5, де: 1

– це найкраща можлива оцінка, а 5 – найгірша. Відповідно, установи з рейтинговою оцінкою 1 проводять найефективнішу діяльність, яку можна назвати «відмінною», а 5 означає найгіршу роботу банку, яка може привести до банкрутства, якщо не застосувати відповідних заходів. У підсумку, формулюється висновок по присвоєному балу, який характеризує поточний стан банку, а також наявні проблеми та можливі способи їх вирішення [12].

Для адаптації методики CAMELS до вітчизняної банківської системи НБУ додатково врахував такі фактори, як: місткість фінансового ринку, рівень розвитку інфраструктури, ступінь стабільності банківської системи. Таким чином, за допомогою системи CAMELS можна виявити слабкі місця у діяльності банку, що визначає в майбутньому відношення органів банківського нагляду. Рейтингові методи оцінювання банків мають відображати реальну ситуацію в банківському секторі. Однак вони не завжди дозволяють передбачити зміни надійності й стійкості банків [10].

Наступною групою методів оцінювання фінансової стійкості банку є математичні та статистичні, які є найновішими інструментами оцінки фінансової стійкості банків.

Математично-статистичні методи дозволяють здійснювати глибокий та ґрунтовний аналіз та отримати більш об'єктивну оцінку фінансової стійкості банку, ніж це можливо рейтинговими методами, які вимагають врахування експертних уподобань. До переваг цих методів доцільно віднести доступність інформаційної бази, точність та комплексність аналізу, можливість узагальненої оцінки [13].

Одним зі складових математично-статистичних методів є методи на основі факторного аналізу. Суть цих методів полягає у визначенні групи факторів, які найбільше впливають на фінансову стійкість банку. Сукупність цих факторів встановлює межу, перетин якої засвідчує

виникнення в банку проблем. Методи на основі факторного аналізу дають можливість контролювати не лише міру фінансової стійкості, а й причини, які її зумовили, що знаходить своє відображення у факторах [13].

Методи, в яких використовується дискримінантний аналіз та нелінійне оцінювання, дозволяють встановити межу між фінансово стійкими та нестійкими банками на основі декількох змінних одночасно та згрупувати їх у дві чіткі підмножини за їх фінансовою стійкістю. Додатково дискримінантний аналіз та нелінійне оцінювання дають можливість контролювати рівень хибних класифікацій і таким чином оцінити якість зроблених висновків. Слід зазначити, що математично-статистичні методи в основному не придатні для аналізу окремих банків і потребують врахування характеристик всієї сукупності, тому дані методи використовуються для дистанційного аналізу групи банків або банківської системи в цілому [13].

У підсумку слід сказати, що зазначені методи оцінювання фінансової стійкості мають як переваги, так і недоліки. В зв'язку з цим пропонується використання двох методів одночасно, наприклад коефіцієнтного та рейтингового, задля отримання точніших результатів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»

2.1 Аналітична оцінка фінансової стійкості АТ «Універсал Банк»

Universal Bank — це сучасний універсальний банк, що надає широкий спектр послуг фізичним та юридичним особам. Стратегічне спрямування — якісне обслуговування українського бізнесу. Завдання банку — постійне удосконалення банківських взаємин із клієнтами на всіх рівнях співробітництва. [14]

Банк є правонаступником усіх прав та обов'язків акціонерного банку «Оазис» (м. Тернопіль), що існував у формі товариства з обмеженою відповідальністю, був зареєстрований в Національному банку України 20 січня 1994 року під порядковим номером 226, та в подальшому реорганізований у відкрите акціонерне товариство згідно з рішенням зборів його учасників.

Банк створений для надання фізичним та юридичним особам повного спектру внутрішніх та міжнародних банківських послуг, включаючи, банківські операції, які пов'язані із здійсненням комерційної, інвестиційної, депозитарної та будь-якої іншої діяльності, яка може бути дозволеною банкам законодавством України.

Завданням та метою банку є одержання прибутку від використання власних та залучених коштів для забезпечення одержання прибутку акціонерами і розвитку банківської справи.

Для проведення аналізу та рівня фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» буде досліджено дотримання банком економічних нормативів та будуть розраховані коефіцієнти фінансової стійкості.

Для початку, використовуючи наглядкову статистику Національного банку України, необхідно визначити, як АТ «Універсалбанк» дотримується економічних нормативів, оскільки вони є одними з головних форм для оцінювання фінансової стійкості банку.

Економічні нормативи, які встановив НБУ поділяють на чотири групи, а саме: нормативи капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику та нормативи інвестування.

Базою для розрахунку економічних нормативів Н2, Н3, Н7, Н8, Н9 є регулятивний капітал банку, Н11 та Н12 — статутний капітал.

Оскільки АТ «Універсалбанк» є системно важливим банком та спеціалізованим ощадним банком, то до нього визначено підвищені вимоги, покликані забезпечити їх вищу стійкість. Одна з таких вимог - максимальний розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) - не більше ніж 20% (для банків, що не є системно важливими його встановлено на рівні 25%), інша - максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) - не більше 20% (для банків, що не є спеціалізованими ощадними його встановлено на рівні 25%). [15]

Для кращого розуміння дотримання банком економічних нормативів, пропонується розглянути показники, які стосуються регулятивного капіталу (включаючи основний капітал).

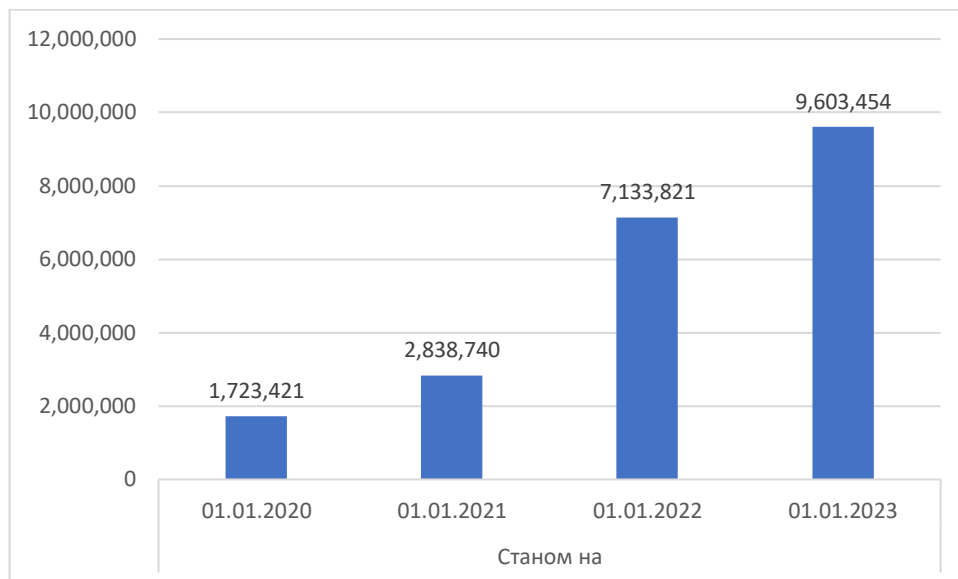
Почнемо з нормативу Н1 (норматив регулятивного капіталу, який має бути не менше 200 млн грн, або 200 000 тис. грн.) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативу Н1 протягом 2020-2023 рр.

Норматив		Станом на			
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Н1	Регулятивний капітал, тис. грн.	1 723 421	2 838 740	7 133 821	9 603 454

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

З табл. 2.1 видно, що обсяг регулятивного капіталу (Н1) в АТ «Універсалбанк» зріс на 7 880 033 тис. грн., або на 457% станом на 01.01.2023, у порівнянні з 01.01.2020. Динаміка регулятивного капіталу банку представлена на рис. 2.1.

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

Рисунок 2.1 - Обсяги регулятивного капіталу АТ «Універсалбанк» (Н1) протягом 2020-2023 рр., тис. грн

Причиною росту стало те, що власники банку збільшили статутний капітал шляхом розміщення додаткових акцій існуючої номінальної вартості за рахунок додаткових внесків (без здійснення публічної пропозиції). Підштовхнуло їх на збільшення статутного капіталу до 2022 р. - підтримання діяльності проекту monobank, який працює на базі Універсал Банку, і в свою чергу, значно наростив кредитування з початку 2021 р. до початку 2022 р. А вже після початку 2022 р. регулятивний капітал банку щомісяця збільшується, оскільки основним його призначенням є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, а в умовах воєнного стану всі ризики починають посилюватись, особливо кредитний та ліквідності.

Далі пропонується розглянути нормативи Н2 (норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу) та Н3 (норматив достатності основного капіталу) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативів Н2, Н3 протягом 2020-2023 рр.

Норматив		Станом на			
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10) , %	14,91	15,22	15,09	25,52
Н3	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7), %	9,61	10,42	7,55	17,32

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

Для наочного розуміння далі наведений рис. 2.2.

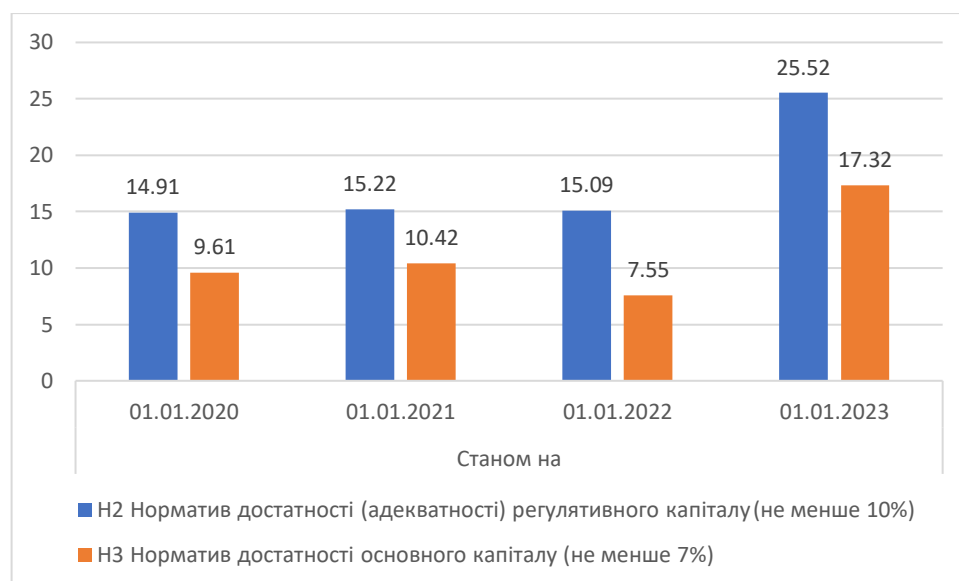

Рисунок 2.2 – Дотримання нормативів Н2 та Н3 АТ «Універсалбанк», % [16-19]

Розпочнемо аналіз рис. 2.2 з норматив достатності, або адекватності, регулятивного капіталу. Норматив Н2 (норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу) зріс на більше ніж 71%, з 14,91% станом на 01.01.2020 р. до 25,52% станом на 01.01.2023 р.. Наявне

значення та тенденція до зростання показує, що банк своєчасно та в повному обсязі здатен розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Що стосується нормативу Н3 (норматив достатності основного капіталу), то станом на 01.01.2020 р. та 01.01.2021 р. банк дотримувався цього показника з деяким запасом в приблизно 3%, але через швидкі темпи споживчого кредитування з боку monobank (який є продуктом АТ «Універсалбанк») в 1 півріччі 2021 р., а також через регуляцію, відповідно до якої з 1 липня 2021 р. такі кредити враховуються при розрахунку нормативів з коефіцієнтом 1,25, даний норматив сягнув майже мінімального значення станом на 01.01.2022 р. (7,55% при нормативі в мінімум 7%). Однак вже 01.01.2023 р. цей показник вже становив 17,32%, в першу чергу – за рахунок збільшення капіталу.

З наведених даних щодо дотримання нормативів АТ «Універсалбанк» можемо виділити позитивним те, що і розмір регулятивного капіталу, достатність його та основного капіталу, в цілому, мали позитивну тенденцію до зростання, що підвищить фінансову стійкість банку до несприятливого впливу внутрішніх або зовнішніх чинників.

Наступним показником, який стосується ліквідності є норматив Н6 (норматив короткострокової ліквідності), який був скасований у березні 2022 р. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативу Н6 протягом 2020-2022 рр.

Норматив		Станом на		
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Н6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60), %	100,71	105,26	112,87

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

Далі пропонується розглянути рис. 2.3, який більш точно продемонструє дотримання АТ «Універсалбанк» даного економічного нормативу.

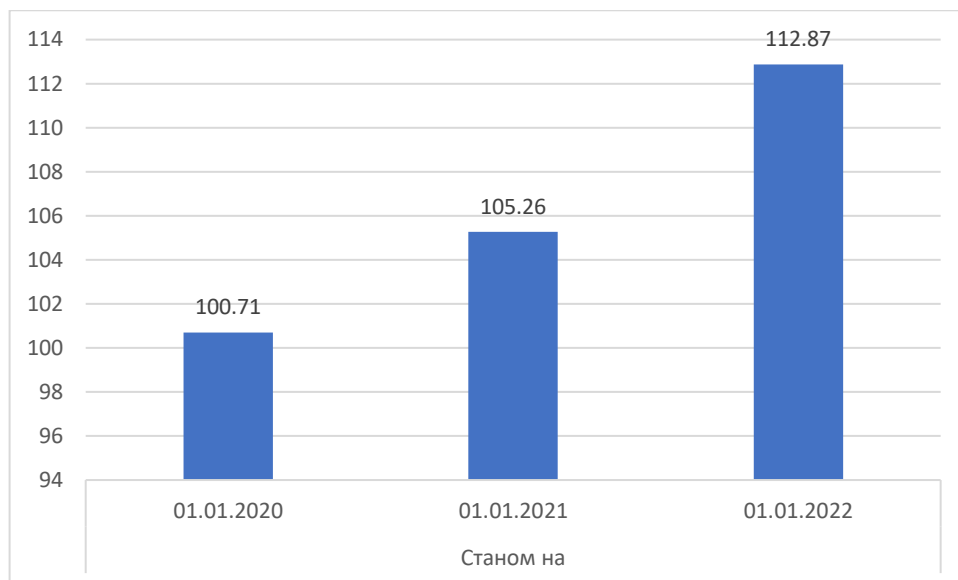

Рисунок 2.3 – Дотримання нормативу Н6 АТ «Універсалбанк» , % [16-19]

За даними рис. 2.3, норматив короткострокової ліквідності (Н6) станом на 01.01.2022 року становить 112,87%, і збільшився на більше, ніж 10% у порівнянні з 01.01.2020 р. Цей показник перевищує мінімально допустимі значення, встановлені Національним банком України, а, отже, можна сказати, що спостерігається надлишкова ліквідність. Національний банк у березні 2022 р. скасував для банків економічний норматив короткострокової ліквідності (Н6) у зв'язку із завершенням перехідного періоду запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування або NSFR.

Далі пропонується розглянути групу нормативів, які стосуються кредитного ризику, що включає наступні показники: Н7 (норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента), Н8 (норматив великих кредитних ризиків), Н9 (норматив максимального

розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами) (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативу Н7, Н8, Н9 протягом 2020-2023 рр.

Норматив		Станом на			
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 20), %	12,3	11,52	11,74	14,79
Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	23,5	33,61	21,26	65,72
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 20), %	5,85	13,81	5,09	1,8

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

Для кращого розуміння дотримання АТ «Універсалбанк» зазначених нормативів, далі наводиться рис. 2.4.

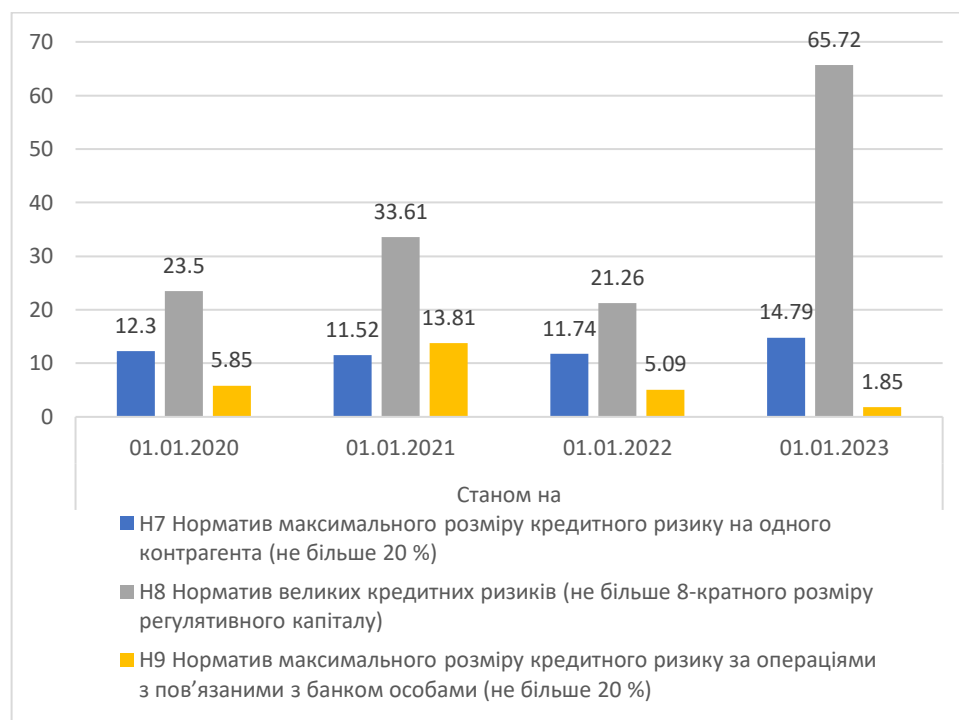

Рисунок 2.4 – Дотримання нормативу Н7, Н8, Н9 АТ «Універсалбанк», % [16-19]

За даними рис. 2.4, норматив Н7 (норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента) та норматив Н8 (норматив великих кредитних ризиків) зросли за аналізований період на приблизно 20,24% та на 179,66%, відповідно, порівнюючи 01.01.2020 р. та 01.01.2023 р. Причиною цього стало зниження якості кредитного портфелю, збільшення кредитного ризику (який може виникнути у разі невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань) та підвищення концентрації кредитного ризику окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів, але при цьому, ці нормативи не перевищують порогових значень.

Економічний норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) на початок 2020 року становив 5,85%, а вже на 01.01.2023 р. – 1,85%. Такі значення показують, що в банку вживаються заходи для ефективного регулювання та зменшення обсягів заборгованості пов'язаних із банком осіб, що забезпечить скорочення ризиків у майбутньому.

Щодо нормативів інвестування в цінні папери (Н11) та загальної суми інвестування (Н12), то вони знаходяться на рівні 0, що свідчить про неможливість інвестиційного ризику впливати на фінансову стійкість банку.

Наступною групою показників є нормативи валютної позиції, куди входить Л13-1 (ризик загальної довгої відкритої валютної позиції) та Л13-2 (ризик загальної короткої відкритої валютної позиції) (табл. 2.5).

Оскільки відкрита валютна позиція є джерелом ризику, то її величина є важливим показником валютного ризику. Значення відкритих валютних позицій має знаходитись в межах лімітів відкритих валютних позицій у розрізі валют та загальної відкритої валютної позиції. З рис. 2.5 видно, що ризик втрат внаслідок коливань валютних курсів є низьким, бо наявні значення станом на 01.01.2023 р. знаходяться далеко від порогових.

Таблиця 2.5 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативу Л13-1, Л13-2 протягом 2020-2023 рр.

Норматив		Станом на			
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Л13-1	Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції, %	0,25 (має бути не більше 5)	1,8 (має бути не більше 10)	0,39 (має бути не більше 15)	0,90 (має бути не більше 5)
Л13-2	Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції, %	3,28 (має бути не більше 5)	0,08 (має бути не більше 10)	0,13 (має бути не більше 15)	0 (має бути не більше 5)

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

Для детального розгляду дотримання банком зазначених нормативів наводиться рис. 2.5.

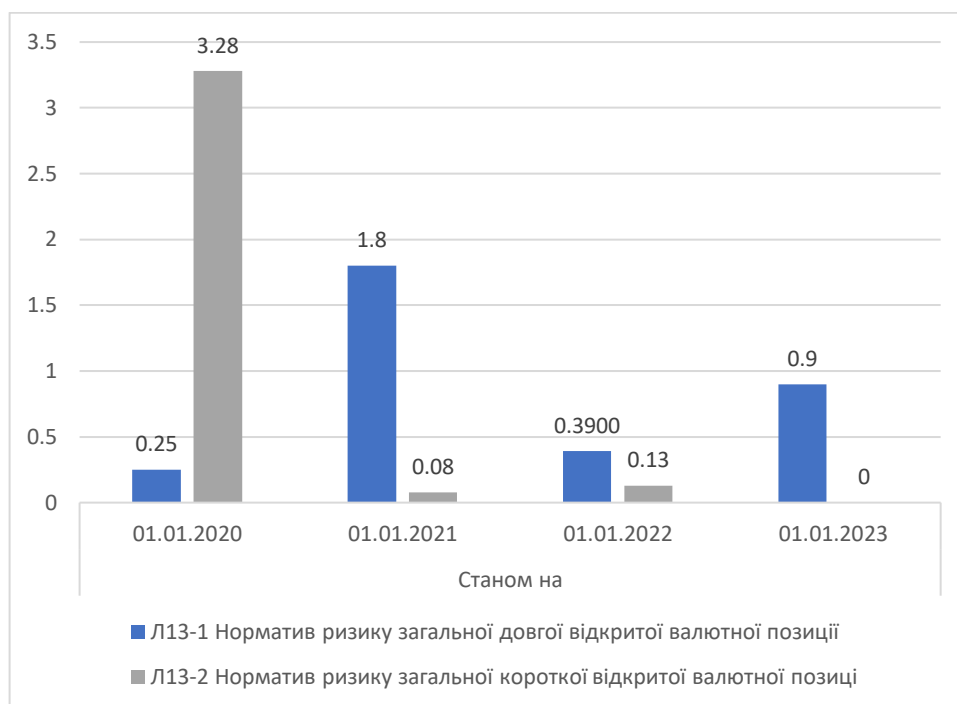

Рисунок 2.5 – Дотримання нормативів Л13-1, Л13-2 АТ «Універсалбанк», % [16-19]

Наостанок, що стосується дотримання економічних нормативів АТ «Універсалбанк», то слід обов'язково проаналізувати коефіцієнти покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами та в іноземній валюті, а також коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR (табл 2.6).

Таблиця 2.6 - Дотримання АТ «Універсалбанк» нормативу LCR_{вв}, LCR_{ів}, NSFR протягом 2020-2023 рр.

Норматив		Станом на			
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
LCR _{вв}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100), %	244,23	252,29	311,93	540,42
LCR _{ів}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (не менше 100), %	263,59	250,04	376,46	741,21
NSFR	Норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування (не менше 90), %	-	-	115,1655	195,54

Джерело: побудовано автором за даними [16-19]

У 2019 році Національним банком України було впроваджено новий обов'язковий норматив – коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що замінив нормативи Н4 та Н5. Коефіцієнт покриття ліквідністю (Liquidity Cover Ratio, LCR) – відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності (покриття значних відтоків коштів клієнтів протягом 30 днів у періоди кризи). З табл 2.6 видно, що за аналізований період банк завжди з запасом дотримувався нормативів LCR_{ів} та LCR_{вв}, що свідчить про те, що банк є ліквідним, оскільки він повністю покриває очікуваний відтік коштів протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію. Як свідчать значення нормативів LCR - у банку сформовані достатні буфери ліквідності, що підтверджує попередні висновки щодо його здатності покривати попит на ліквідність у стресових умовах.

Норматив NSFR (норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування), був впроваджений у квітні 2021 року з нормативним

значенням $>80\%$. Даний норматив визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік [20].

З табл 2.6 видно, що станом на 01.01.2022 р. та 01.01.2023 р. нормативне значення має бути $>90\%$ і його банк дотримується, то можна сказати, що АТ «Універсалбанк» має достатню довгострокову ліквідність. Показник чистого стабільного фінансування спрямований на обмеження надмірної залежності від великих джерел фінансування в періоди надлишку ліквідності на ринку і сприяє більш точному оцінюванню ризику ліквідності з всіх балансових і позабалансових статтях.

Продовжуючи дослідження фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» далі пропонється проаналізувати показники фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» за одним із методів, який був зазначений, а саме - коефіцієнтним. Для аналізу, використовувались наступні коефіцієнти [1 с.118, 11]:

1. Коефіцієнт надійності, який розраховується як співвідношення власного капіталу та зобов'язань банку і показує рівень залежності банку від залучених коштів. Даний показник характеризує скільки відсотків власного капіталу забезпечує зобов'язання банку, тобто скільки на 1 грн зобов'язань припадає власного капіталу. (Оптимальне значення має бути $\geq 5\%$).

2. Коефіцієнт фінансового важеля, який розраховується як співвідношення зобов'язань банку, до власного капіталу банку. Даний коефіцієнт показує, на скільки зобов'язання перевищують власний капітал банку і характеризує здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку. (Оптимальне значення має бути у межах 1:20).

3. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, який розраховується як співвідношення власного капіталу до активів, показує, яку питому вагу займає власний капітал банку у його загальних

активах та розкриває достатність сформованого власного капіталу в покритті ризиків. (Оптимальне значення має бути не менше 10%).

4. Коефіцієнт захищеності власного капіталу показує, наскільки банк урахує інфляційні процеси і яку частку своїх активів розміщує в основні засоби та нематеріальні активи (що дає змогу продати їх у разі настання такої необхідності). (Оптимальне значення має бути <1).

5. Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом розраховується діленням власного капіталу банку на його дохідні активи і показує, якою мірою власний капітал банку покриває його активи, які приносять дохід. (Чим більше значення, тим менше ризиків для банку).

6. Коефіцієнт мультиплікатора власного капіталу розраховується як співвідношення активів та власного капіталу і показує ступінь покриття активів власним капіталом. Цей показник відображає, яку суму активів покриває 1 грн. власного капіталу банку. (Чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку, але оптимальне значення мультиплікатора капіталу середнього банку становить 14 — 15 %, а для великого банку — 20 — 25 %) [21].

Розпочнемо аналіз табл. 2.7 з коефіцієнта надійності. За аналізований період, значення цього коефіцієнта знаходяться вище мінімального і при цьому показує помірне зростання на 11,44% (з 10,58 % станом на 01.01.2020 р. до 11,79% станом на 01.01.2023 р.). Найвище значення було станом на 01.01.2022 р. та дорівнювало 13,22%. Поступове зростання цього показника свідчить про зниження залежності банку від зобов'язань та про підвищення фінансової стійкості. Однією з причин підвищення коефіцієнту надійності, було збільшення розміру статутного капіталу банку.

Наступним розглянемо коефіцієнт фінансового важеля. За граничного значення 20, даний коефіцієнт знизився на 10,26% з 9,45 (01.01.2020 р.) знизився до 8,48 (01.01.2023 р.). За аналізований період

найнижче значення було зафіксовано 01.01.2022 р. та дорівнювало 7,56. Зниження даного показника може свідчити про зменшення активності банку щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку і про паралельне збільшення його фінансової стійкості.

Таблиця 2.7 - Показники та коефіцієнти фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» за коефіцієнтним методом протягом 2020-2023 рр.

Показники	Станом на			
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Власний капітал, тис. грн.	1 703 061	2 659 554	6 724 307	9 088 558
Зобов'язання, тис. грн.	16 093 295	31 303 662	50 863 410	77 056 552
Активи, тис. грн.	17 796 355	33 963 216	57 587 717	86 145 109
Активи дохідні, тис. грн.	14 673 237	30 449 327	52 778 487	75 917 893
Активи не дохідні, тис. грн.	3 123 118	3 513 889	4 809 230	10 227 216
Активи капіталізовані, тис. грн.	165 707	161 472	203 379	225 025
Коефіцієнти фінансової стійкості				
Коефіцієнт надійності, %	10,58	8,50	13,22	11,79
Коефіцієнт фінансового важеля	9,45	11,77	7,56	8,48
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, %	9,57	7,83	11,68	10,55
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,10	0,06	0,03	0,02
Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	0,12	0,09	0,13	0,12
Мультиплікатор капіталу	10,45	12,77	8,56	9,48

Джерело: розраховано автором на основі [26,27]

Далі перейдемо до коефіцієнта участі власного капіталу у формуванні активів. За мінімального значення даного показника у розмірі 10%, банк почав перевищувати оптимальне значення починаючи з 01.01.2022 р., але при цьому, якщо брати весь аналізований період, то він зріс на 10,24% з 9,57% (01.01.2020 р.) до 10,55% (01.01.2023 р.). Найвище

значення даного показника було станом на 01.01.2022 р. і дорівнювало 11,68%. Слід відзначити тенденцію до зростання даного показника, якщо порівнювати 01.01.2020 р. та 01.01.2023 р., і, відповідне, перевищення оптимального значення, що свідчить про достатність сформованого банками власного капіталу у покритті ризиків та формуванні активів.

Ще одним показником є коефіцієнт захищеності власного капіталу, який зменшився на 80% з 0,10 (01.01.2020 р.), що відповідало найвищому значенню за аналізований період, до 0,03 (01.01.2023 р.). Оскільки даний коефіцієнт показує, наскільки банк урахує інфляційні процеси і яку частку своїх активів розміщує в нерухомість, цінності, обладнання, то його зменшення свідчить про зниження захищеності власного капіталу, тому що зростання капіталу банку є набагато більшим, ніж зростання капіталізованих активів.

Останнім коефіцієнтом в табл. 2.7 є коефіцієнт мультиплікатора власного капіталу. За аналізований період, оптимального значення для середньої банківської установи АТ «Універсалбанк» досягав 01.01.2022 р., що становило 12,77. Але, зважаючи на його масштаби діяльності, то оптимального значення для великого банку він не досягав. При цьому слід відмітити чітку тенденцію до зменшення даного показника з 10,45 (01.01.2020 р.) до 9,48 (01.01.2023 р.). Даний показник характеризує ступінь покриття активів власним капіталом, тобто яку кількість активів у гривнях повинна забезпечувати кожна одиниця власного капіталу. Оскільки власний капітал повинен покривати збитки за активами банку, то чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку, а в нашому випадку є тенденція до його зниження, що є позитивним аспектом та свідчить про підвищення фінансової стійкості, але при цьому є наявний і негативний аспект у вигляді деякого зменшення прибутковості капіталу.

При дослідженні фінансової стійкості банку, необхідно також розрахувати показники ліквідності, які описують здатність установи вчасно розрахуватися за всіма своїми зобов'язаннями та відображають забезпеченість власними фінансовими ресурсами.

Для проведення аналізу ліквідності, використовувались наступні коефіцієнти [28]:

1. Коефіцієнт миттєвої ліквідності, який встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі та на кореспондентських рахунках). Розраховується як співвідношення високоліквідних активів та зобов'язань за всіма залученими депозитами. (Оптимальне значення має бути не менше 20%)

2. Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань, який характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань всіма активами. Розраховується як співвідношення загального обсягу активів та загального обсягу зобов'язань. (Оптимальне значення має бути не менше 100%)

3. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань характеризує забезпечення дохідними активами банку його загальних зобов'язань і сповіщає про часткове погашення зобов'язань банку поверненнями дохідних активів. Розраховується як співвідношення дохідних активів та загальних зобов'язань. (Оптимальне значення має бути не менше 70-80%)

4. Коефіцієнт ліквідного співвідношення наданих кредитів і залучених депозитів, який показує наскільки видані кредити забезпечені всіма залученими депозитами (тобто чи збалансовані наявні активи та пасиви банку). Розраховується як співвідношення загального обсягу виданих кредитів та загального обсягу залучених депозитів. (Оцінка здійснюється в динаміці)

Таблиця 2.8 - Дотримання АТ «Універсалбанк» коефіцієнтів ліквідності протягом 2020-2023 рр.

Показники	Станом на			
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Високоліквідні активи, тис. грн.	2 170 763	4 411 789	8 096 996	24 934 534
Зобов'язання тис. грн.	16 093 295	31 303 662	50 863 410	77 056 552
Активи, тис. грн.	17 796 355	33 963 216	57 587 717	86 145 109
Активи дохідні тис. грн.	14 673 237	30 449 327	52 778 487	75 917 893
Видані кредити тис. грн.	9 743 128	16 408 875	26 064 068	20 797 790
Залучені депозити тис. грн.	14 403 973	27 673 892	43 362 768	69 668 393
Коефіцієнти ліквідності				
Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	15,07	15,94	18,67	35,79
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань, %	110,58	108,50	113,22	111,79
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, %	91,18	97,27	103,77	98,52
Коефіцієнт ліквідного співвідношення наданих кредитів і залучених депозитів	67,64	59,29	60,11	29,85

Джерело: розраховано автором на основі [26,27]

Розпочнемо аналіз таблиці 2.8 з коефіцієнта миттєвої ліквідності. За аналізований період, даний показник зріс на 137,49%, з 15,07% станом на 01.01.2020 р., що не відповідало мінімальному значенню, до 35,79% 01.01.2023 р., що вже перевищило оптимальне значення. Відповідно, наявна тенденція до збільшення даного показника. Зростанню цього показника в банку сприяло збільшення майже в 12 разів загального обсягу високоліквідних активів, порівнюючи 01.01.2020 та 01.01.2023 рр. (з 2 170 763 тис. грн. до 24 934 534 тис. грн., відповідно. Найвище значення даного коефіцієнта було станом на 01.01.2022 р. і дорівнювало 113,22%. Можна зробити висновок, що станом на 01.01.2023 р. банк здатен забезпечити своєчасне та повне виконання своїх короткострокових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів.

Наступним показником є коефіцієнт загальної ліквідності. За аналізований період даний показник перевищував оптимальне значення та коливався з 110,58% станом на 01.01.2020 р. до 111,79% станом на 01.01.2023 р. та мав максимальне значення у розмірі 113,22% станом на 01.01.2022 р. Оскільки даний показник вище за оптимальне значення, то це показує, що банківська установа здатна покривати всі зобов'язання наявними активами і навіть при виконанні всіх своїх зобов'язань перед клієнтами, збереже свою платоспроможність, але не зважаючи на це, банку слід приділяти цьому коефіцієнту більше уваги, оскільки він перевищує оптимальне значення всього на 12%.

Далі слід розглянути наступний показник – коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань. Починаючи з 01.01.2020 р. по 01.01.2023 р. даний показник зріс на 8% з 91,18% до 98,52%. Найбільше значенням цього коефіцієнта було 01.01.2022 р. і дорівнювало 103,77%. Можна зробити висновок, що підвищення даного коефіцієнта свідчить про покращення забезпеченості дохідними активами всіх зобов'язань банку.

Останнім коефіцієнтом в табл. 2.8 є ліквідне співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Даний показник має тенденцію до зменшення, у період 01.01.2020 р. по 01.01.2023 р. він зменшився на 55% з 67,64% до 29,85%, відповідно. Оцінка цього показника здійснюється в динаміці: чим більший даний показник, тим нижча ліквідність банку. Оскільки в нас даний коефіцієнт зменшується, то така тенденція є позитивною для банку, адже це показує, що в нього зростає обсяг залучених коштів, тобто депозитів, задля покриття обсягу наданих ресурсів, тобто кредитів, але занадто низьке значення даного коефіцієнта може свідчити про надлишкову ліквідність і це буде свідчити про те, що банк недоотримує доходи.

Далі пропонується розглянути показники ділової активності банку у частині пасивів та активів. Оскільки ділова активність

банку характеризується його спроможністю залучати кошти, ефективністю та раціональністю їх розміщення, що теж прямо впливає на його фінансову стійкість. Тому, установа, яка не спроможна залучати кошти та ефективно їх використовувати, не може називатись фінансово стійкою.

Для проведення аналізу ділової активності у частині пасивів були використані наступні коефіцієнти [29 с. 552-553, 30]:

1. Коефіцієнт активності залучення зобов'язань банку. Цей коефіцієнт характеризує активність банку щодо залучення грошових коштів на фінансовому ринку та показує, яку питому вагу займають зобов'язання у пасивах банку. Розраховується як співвідношення зобов'язань та загальних пасивів. (Оптимальне значення в межах 80-85%)

2. Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів. Даний коефіцієнт характеризує фінансову залежність банку від зовнішніх джерел фінансування та показує, яку питому вагу займають отримані банком міжбанківські кредити у його пасивах. Розраховується як співвідношення отриманих міжбанківських кредитів та загальних пасивів. (Оптимальне значення не повинно перевищувати 30%)

3. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів. Цей коефіцієнт показує, яку питому вагу займають строкові депозити банку у його пасивах. Розраховується діленням залучених банком депозитів на загальні пасиви банку. (Оптимальне значення в межах 40-50%)

4. Коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у дохідних активах. Даний коефіцієнт показує, яка частина зобов'язань банку вкладена в його активи, що приносять дохід. Розраховується діленням зобов'язань банку на його дохідні активи.

5. Коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у кредитному портфелі. Цей коефіцієнт показує, яка частина зобов'язань банку вкладена у кредитний портфель. Розраховується діленням зобов'язань банку на його кредитний портфель

6. Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі. Даний коефіцієнт показує, яка частина депозитів банку вкладена у кредитний портфель. Розраховується діленням строкових депозитів банку на його кредитний портфель.

Таблиця 2.9 - Ділова активність АТ «Універсалбанк» у частині пасивів протягом 2020-2023 рр.

Показники	Станом на			
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Загальні пасиви, тис. грн.	17 796 355	33 963 216	57 587 717	86 145 109
Зобов'язання, тис. грн.	16 093 295	31 303 662	50 863 410	77 056 552
Строкові депозити, тис. грн.	8 763 748	13 238 637	15 600 603	-
Міжбанківські кредити отримані, тис. грн.	64 552	2 298 635	5 377 086	352 040
Кредитний портфель, тис. грн.	9 743 128	16 408 875	26 064 068	20 797 790
Активи дохідні, тис. грн.	14 673 237	30 449 327	52 778 487	75 917 893
Ділова активність банку у частині пасивів				
Коефіцієнт активності залучення зобов'язань банку	0,90	0,92	0,88	0,89
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,004	0,07	0,09	0,004
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,49	0,39	0,27	-
Коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у дохідних активах	1,10	1,03	0,96	1,01
Коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у кредитному портфелі	1,65	1,91	1,95	3,71
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі	0,90	0,81	0,60	-

Джерело: розраховано автором на основі [16-19,22-27]

Розпочнемо аналіз табл. 2.9 з коефіцієнта активності залучення зобов'язань банку, який дещо знизився на 1,2% з 0,90 станом на 01.01.2020 р. до 0,89 01.01.2023 р.. Найвище значення даного коефіцієнта було станом на 01.01.2021 р. і дорівнювало 0,92. Деяке зниження даного коефіцієнта може свідчити про зниження активності банку щодо залучення ресурсів і поруч із цим – зниження ступеню ризикованості в його діяльності, але в нашому випадку даний коефіцієнт знизився мінімально, тому зменшення даного коефіцієнта не несе за собою вагомих зрушень.

Наступним є коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів, який залишився на однаковому рівні (0.004), порівнюючи 01.01.2020 р. та 01.01.2023 р. та мав максимальне значення у розмірі 0,09 станом на 01.01.2022 р. Оскільки даний показник характеризує фінансову залежність банку від зовнішніх джерел фінансування, а в нашому випадку його значення залишається низьким, то це означає, що банк має невисоку питому вагу одержаних міжбанківських кредитів, тобто банк має достатньо власних коштів, і не має потреби в залученні більшого обсягу міжбанківських кредитів.

Третім показником є коефіцієнт активності залучення строкових депозитів, який знизився на 45% з 0,49 станом на 01.01.2020 р. до 0,27 станом на 01.01.2022 р. Оскільки дані для обрахунку цього коефіцієнта беруться з річного звіту банківської установи, а звіт за підсумками 2022 р. ще не було опубліковано, тому даний показник за 01.01.2023 р. не обраховувався. В нашому випадку зниження даного показника станом на 01.01.2022 р. є негативною тенденцією, оскільки це свідчить про зниження ділової активності банку щодо залучення строкових депозитів та поруч з цим знижується і стабільність ресурсної бази.

Четвертим показником є коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у дохідних активах, який знизився на 8% з 1,1 станом на 01.01.2020 р. до 1,01 станом на 01.01.2023 р. В даному випадку

наявна тенденція до зменшення ділової активності по використанню зобов'язань банку у дохідних активах.

П'ятим показником є коефіцієнт активності використання залучених зобов'язань у кредитному портфелі, який зріс на 125% з 1,65 станом на 01.01.2020 р. до 3,71 станом на 01.01.2023 р. . Зростання даного показника свідчить про підвищення ділової активності банку щодо використання його зобов'язань у кредитні активи і поруч з цим про збільшення ефективності використання залучених ресурсів.

Шостим показником є коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі, який знизився на 34% з 0,9 станом на 01.01.2020 р. до 0,6 станом на 01.01.2022 р. Оскільки дані для обрахунку цього коефіцієнта беруться з річного звіту банківської установи, а звіт за підсумками 2022 р. ще не було опубліковано, тому даний показник за 01.01.2023 р. не обраховувався. Даний коефіцієнт розраховується співвідношення між строковими депозитами і кредитним портфелем і при цьому, відповідне зниження цього показника є наслідком низької активності залучення строкових депозитів.

Розглянувши ділову активність АТ «Універсалбанк» в частині пасивів, далі пропонується розглянути її в частині активів. Для цього дослідження були використані наступні коефіцієнти [29 с. 552-553, 30]:

1. Коефіцієнт рівня дохідних активів. Даний коефіцієнт показує частку активів, що приносять банку дохід та характеризує рівень їх продуктивного використання. Розраховується діленням дохідних активів на загальні активи. (У відповідності до вимог зарубіжної практики даний коефіцієнт не має бути меншим ніж 93%, але в українських банках ці вимоги дещо нижчі)

2. Коефіцієнт кредитної активності. Цей коефіцієнт показує яку частку займає кредитний портфель банку у його загальних активах та свідчить про його активність на ринку традиційних послуг та висвітлює

кредитну політику фінансово-кредитної установи. Розраховується діленням обсягу кредитного портфеля на загальні активи. (Оптимальне значення знаходиться в межах 65-75%)

3. Коефіцієнт загальної інвестиційної активності. Даний коефіцієнт показує питому вагу портфеля цінних паперів в активах. Розраховується як співвідношення портфелю цінних паперів та загальних активів. (Цей показник перебуває в протилежній залежності від коефіцієнта кредитної активності, аналізується в динаміці)

4. Коефіцієнт (частка) інвестицій у дохідних активах. Зазначений коефіцієнт показує питому вагу інвестицій у дохідних активах. Розраховується діленням портфелю цінних паперів на загальний обсяг дохідних активів. (Даний коефіцієнт аналізується в динаміці)

Таблиця 2.10 - Ділова активність АТ «Універсалбанк» у частині активів протягом 2020-2023 рр.

Показники	Станом на			
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Активи	17 796 355	33 963 216	57 587 717	86 145 109
Активи дохідні	14 673 237	30 449 327	52 778 487	75 917 893
Кредитний портфель	9 743 128	16 408 875	26 064 068	20 797 790
Портфель цінних паперів	5 507 576	10 689 832	19 647 780	33 911 553
Ділова активність банку у частині активів				
Коефіцієнт рівня дохідних активів	82,45	89,65	91,65	88,13
Коефіцієнт кредитної активності	54,75	48,31	45,26	24,14
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності	30,95	31,47	34,12	39,37
Коефіцієнт (частка) інвестицій у дохідних активах	37,53	35,11	37,23	44,67

Джерело: розраховано автором на основі [26,27]

Розпочнемо аналіз табл. 2.10 з коефіцієнта рівня дохідних активів, який за аналізований період збільшився на 7%, з 82,45% станом на 01.01.2020 р. до 88,13% станом на 01.01.2023 р. Найвище значення даного показника за аналізований період було на рівні 91,65 станом на 01.01.2022 р. Не зважаючи на те, що даний показник дещо не відповідає вимогам зарубіжної практики (>93%), але при цьому, дивлячись на реалії українського банківського сектору, цей показник має достатньо високе значення (88,13%), за умови продовження тенденції до зростання - може свідчити про наявність в банку достатнього обсягу дохідних активів.

Наступним показником є коефіцієнт кредитної активності, який знизився на 56%, з 54,75% станом на 01.01.2020 р. до 24,14% станом на 01.01.2023 р., що є найнижчим значенням за досліджуваний період. За аналізований проміжок часу, даний показник не відповідав оптимальному значенню (не менше 65-75%) і його стрімке зниження може свідчити про слабку та не ризиковану кредитну політику банку з наявною високою диверсифікацією активів, що в подальшому може негативно вплинути на прибутковість фінансово-кредитної установи.

Третім показником є коефіцієнт загальної інвестиційної активності, який зріс на 27%, з 30,95% станом на 01.01.2020 р. до 39,37% станом на 01.01.2023 р., що є найвищим значенням за аналізований період. Як вже було зазначено, даний коефіцієнт корелює з коефіцієнтом кредитної активності, і оскільки кредитна активність знизилась, то, відповідно інвестиційна активність зросла. Зростання даного коефіцієнта свідчить про підвищення зацікавленості банку у отриманні додаткових доходів за рахунок інвестування в цінні папери, напроти нарощення кредитного портфелю.

Четвертим показником є коефіцієнт (частка) інвестицій у дохідних активах, який зріс на 19%, з 37,53% станом на 01.01.2020 р. до 44,67% станом на 01.01.2023%, що відповідає найвищому значенню за

аналізований період. Оскільки даний коефіцієнт аналізується в динаміці, то його зростання є позитивною тенденцією для банку, що свідчить про збільшення банківської рентабельності за рахунок отримання доходів від вкладання в цінні папери.

Розглянувши ділову активність банку як в частині активів, так і в частині пасивів, далі слід перейти до не менш важливих показників, які характеризують ефективність діяльності банку.

В умовах економічної нестабільності, посилення вимог з боку регулятора, зростання конкуренції на ринку банківських послуг, розвитку цифрових технологій та збільшення вимог з боку клієнтів щодо якості банківських послуг все більше зростає увага банків до власної ефективності [31].

Для проведення аналізу ефективності діяльності АТ «Універсалбанк» були використані наступні коефіцієнти [29 с. 565, 32, 33]:

1. Рентабельність активів (ROA). Даний показник оцінює діяльність банку з погляду ефективності розміщення коштів у банківські активи задля отримання доходу і, відповідно, відображає їх прибутковість, тобто скільки чистого прибутку приносить 1 грн активів банку. Розраховується відношенням чистого прибутку до сукупних активів банку, тобто до ресурсів, що управляються. (Банк ефективно використовує наявні ресурси в тому випадку, коли значення показника не менше 1 %).

2. Рентабельність дохідних активів. Даний показник характеризує прибутковість дохідних активів банку, тобто скільки прибутку приносить йому 1 грн дохідних активів. Розраховується діленням чистого прибутку на дохідні активи.

3. Рентабельність капіталу (ROE). Даний показник характеризує економічну віддачу капіталу, тобто ефективність використання банками капіталу і показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. капіталу

банківської установи. Розраховується як співвідношення чистого прибутку до капіталу банку (Оптимальне значення не менше ніж 15%).

4. Чиста процентна маржа. Даний показник дає змогу оцінити здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи. Визначається як відношення різниці між процентними доходами і процентними витратами, що ділена на активи банку (Оптимальне значення є 4,5%).

Таблиця 2.11 – Ефективність управління АТ «Універсалбанк» протягом 2020-2023 рр.

Показники	Станом на			
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Чистий прибуток	533 015	685 695	3 072 211	2 402 592
Активи загальні	17 796 355	33 963 216	57 587 717	86 145 109
Активи дохідні	14 673 237	30 449 327	52 778 487	75 917 893
Власний капітал	1 703 061	2 659 554	6 724 307	9 088 558
Процентний дохід	2 206 754	3 970 573	7 056 733	10 055 313
Процентні витрати	980 186	1 607 379	1 873 973	1 569 240
Коефіцієнти ефективності управління банком				
Рентабельність активів, %	3,00	2,02	5,33	2,79
Рентабельність дохідних активів, %	3,63	2,25	5,82	3,16
Рентабельність капіталу, %	31,30	25,78	45,69	26,44
Чиста процентна маржа, %	6,89	6,96	9,00	9,85

Джерело: розраховано автором на основі [26,27]

Розпочнемо аналіз табл. 2.11 з рентабельності активів, яка знизилась на 27%, з 3% станом на 01.01.2020 р. до 2,79% станом на 01.01.2023 р. Найвище значення даного показника за аналізований період було станом на 01.01.2022 р. і дорівнювало 5,33%. Не зважаючи на деяке

зменшення рентабельності активів, значення даного показника вдвічі більше за оптимальне ($>1\%$), і тому, можна сказати, що банк ефективно використовує наявні ресурси. Станом на 01.01.2023 р., зниженню даного показника сприяло зменшення загального обсягу чистого прибутку на 22% (з 3 072 211 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 2 402 592 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.) і одночасним збільшенням обсягу загальних активів на 49% (з 57 587 717 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 86 145 109 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.)

Наступним показником є рентабельність дохідних активів, яка так само як і рентабельність активів знизилась, але в нашому випадку на 13%, з 3,63% станом на 01.01.2020 р. до 3,16% станом на 01.01.2023 р. Аналогічно до рентабельності активів, даний показник мав теж найвище значення за аналізований період станом на 01.01.2022 р., що дорівнювало 5,82%. Причиною зниження даного показника станом на 01.01.2023 р., стало зменшення загального обсягу чистого прибутку на 22% (з 3 072 211 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 2 402 592 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.) і також збільшення обсягів дохідних активів на 44% (з 52 778 487 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 75 917 893 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.)

Третім показником є рентабельність капіталу, яка теж знизилась на 16%, з 31,30% станом на 01.01.2020 р. до 26,44% станом на 01.01.2023 р. Найвище значення даного показника за аналізований період було зафіксовано 01.01.2022 р. і становило 45,69%. Рентабельність капіталу, не зважаючи на її зниження, продовжує знаходитись на рівні, який майже вдвічі перевищує оптимальне значення ($>15\%$). Станом на 01.01.2023 р., однією з причин зниження рентабельності капіталу було скорочення обсягу чистого прибутку на 22% (з 3 072 211 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 2 402 592 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.) та

одночасного збільшення обсягу власного капіталу на 35% (з 6 724 307 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 9 088 558 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.)

Напроти зниження попередніх показників, чиста процентна маржа виросла на 43% з 6,89% станом на 01.01.2020 р. до 9,85% станом на 01.01.2023 р., що відповідає найвищому рівню за аналізований період та перевищує більше ніж вдвічі оптимальне значення ($>4,5\%$). Станом на 01.01.2023 р., росту чистої процентної маржі сприяло збільшення процентних доходів на 42% (з 7 056 733 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 10 055 313 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.), а також зменшення процентних витрат на 16% (з 1 873 973 тис. грн. станом на 01.01.2022 р. до 1 569 240 тис. грн. станом на 01.01.2023 р.).

Підсумовуючи, слід сказати, що важливу роль у забезпеченні стійкого фінансового стану комерційного банку відіграють його ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділова активність, які, в цілому, в АТ «Універсалбанк» знаходяться на достатніх рівнях та сприяють стабільному та ефективному функціонуванню установи в конкурентному середовищі. Важливо зазначити, що банк дотримується всіх нормативів, встановлених Національним банком України, при цьому дотримується їх з деяким запасом, що є одним з показників фінансової стійкості.

Отже, провівши аналіз фінансової стійкості банку можна дійти до висновків, що на початок 2023 року, АТ «Універсалбанк» дотримувався здебільшого всіх оптимальних значень проаналізованих показників, що тільки підтверджує думку про те, що даний банк є фінансово стійким. Є зрозумілим те, що за умов військового стану, станом на 01.01.2023 року деякі показники знизились і становили дещо менше мінімального рівня, але при цьому, при аналізі ліквідності, яка є одним із факторів забезпечення фінансової стійкості банку, було продемонстровано, що дана банківська установа може погашати будь-які зобов'язання і борги перед

клієнтами, і навіть при виконанні всіх своїх зобов'язань перед ними, збереже свою платоспроможність, що є головною умовою фінансово стійкої установи.

2.2 Проблеми забезпечення фінансової стійкості банків України та шляхи їх вирішення

На сьогодні, проблема забезпечення фінансової стійкості комерційних банків в Україні є дуже актуальною, адже в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації, не всі банки проходять через такі випробування і стають неплатоспроможними або лишаються ліцензії, а це, в свою чергу, негативно відбивається на всій банківській системі. Тому, така ситуація вимагає прийняття ефективних управлінських рішень, впровадження яких дозволить не допустити зниження рівня стійкості й забезпечить стабільність розвитку банків.

Можна стверджувати, що фінансово-економічна криза спровокувала значний відтік грошових коштів із банківської системи та зростання обсягу проблемних кредитів, що призвело до погіршення показників ліквідності та платоспроможності банків і, відповідно, суттєво вплинуло на їх фінансову стійкість.

Для кращого розуміння даної проблеми необхідно визначити, які є умови забезпечення фінансової стійкості банку. До таких умов можна віднести:

- достатність власного капіталу, а не його надлишок;
- наявність високого рівня платоспроможності, тобто здатності банку своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання;

- підтримка відповідного рівня рентабельності, що забезпечить стабільне функціонування банку і при цьому надасть можливість стійкого розвитку;
- підтримка достатнього рівня ліквідності, що забезпечить перетворення фінансових чи матеріальних активів у грошові кошти для своєчасного і повного виконання зобов'язань;
- дотримання необхідних співвідношень між обсягами і строками залучених коштів та, відповідно, обсягами і строками вкладень.

Зазначивши умови забезпечення фінансової стійкості банку пропоную перейти до проблем, які постають перед банками, провокують порушення цих умов і, відповідно, негативно впливають на неї та перешкоджають її підвищенню.

До проблем забезпечення фінансової стійкості банків можна віднести:

- недовіра клієнтів до банківських установ, що напряду впливає на залучення банками депозитів, зменшує їх обсяги, відповідно не дає банку можливості розширювати ресурсну базу і негативно впливає на його фінансову стійкість;
- недосконалість управління кредитними коштами банку, зниження якості кредитних портфелів і, відповідно, збільшення кількості проблемних кредитів, ускладнює для банку проведення кредитної діяльності, що теж має негативний вплив на його фінансову стійкість;
- низький рівень застосування ризик-орієнтованого підходу, що має в свої основі принципи ризик-менеджменту, в банківських установах, що знижує здатність банку до регулювання та управління ризиками, що негативно позначається на рівні його фінансової стійкості;
- недостатній рівень капіталізації банків, що обмежує можливості нарощування обсягів кредитування, в першу чергу –

довгострокового, що відповідно обмежує банк в отриманні додаткових доходів і, відповідно погіршує рівень фінансової стійкості;

- невиконання економічних нормативів деякими банками викликає потенційні загрози з втрати ліквідності і їх платоспроможності, що також негативно впливає на їх фінансову стійкість.

Вказавши на проблеми забезпечення фінансової стійкості банків України необхідно перейти до шляхів їх вирішення та рекомендацій щодо підвищення її рівня. Як вже було зазначено, фінансова стійкість виступає одним з найбільших індикаторів, який показує на проблеми та тенденції в банківському секторі і є результатом розвитку конкретної кредитно-фінансової установи, тому для банків одним із першочергових завдань є її забезпечення та підвищення.

Пропонується розглянути кожен зазначену проблему і відштовхуючись від неї, зазначати шляхи її вирішення, тому що тільки в тому випадку, коли банк зможе вирішити ці проблеми, він зможе покращити свій рівень фінансової стійкості.

Розпочнемо з проблеми зниження якості кредитних портфелів у банку. Задля їх покращення, банкам необхідно проводити більш пильний контроль за кредитами, який буде базуватись на якісній оцінці кредитоспроможності позичальника.

На нашу думку, для зниження ризиків виникнення проблемних кредитів можна звернутись до досвіду зарубіжних країн, наприклад США, які успішно використовують залучення кредитних Агентств, або Бюро кредитних історій, мета створення яких - обмін інформацією між кредитодавцями про потенційних клієнтів. Посилення плідної співпраці з Бюро кредитних історій у більшості банків покращила б рівень його інформування про потенційних позичальників та дозволило б більш точно прогнозувати рівень виплати позик. Для кредиторів це дає можливість зменшити ризик появи проблем з несприятливим вибором. В разі несплати

позики, репутація позичальника в очах потенційних кредиторів знизиться. Також знизиться і довіра до клієнта, разом з цим може бути і підвищення комісій для взяття наступної позики, або взагалі і заборона її отримання. Такі нововведення також збільшать мотивацію позичальників повертати кредит, тим самим зменшивши ризик нечесної поведінки. Рівень кредитного ризику знижується, що сприяє зменшенню резервів, які існують для погашення витрат за кредитами і, відповідно, покращує фінансову стійкість банку.

Далі перейдемо до проблеми низького рівня застосування ризик-орієнтованого підходу, що має в свої основі принципи ризик-менеджменту. В цьому питанні, хочеться наголосити на збільшенні використання ризик-орієнтованого підходу щодо банківського нагляду. Застосування ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду дозволить підвищити ефективність прийнятих управлінських рішень щодо мінімізації негативних наслідків прояву банківських ризиків. Ризик-орієнтований підхід передбачає виділення ресурсів для зон найбільших ризиків, при цьому ризики не усуваються наглядовими органами, а нейтралізуються їхні негативні наслідки найбільш ефективним способом для досягнення встановлених цілей. [28] В цьому аспекті, необхідним також є впровадження ефективної стратегії управління банківськими ризиками, яка буде базуватись на організації відповідних підрозділів в банку для аналізу, оцінки та управління ризиками (у випадку, якщо таких підрозділів ще не існує), якщо такі підрозділи вже існують, то дуже важливим буде призначення висококваліфікованих фінансових фахівців, які буду дотримуватись політики управління ризиками в конкретному банку та вдосконалювати підходи до оцінки ризиків, оскільки якісне управління ризиками є головною умовою надійної та прибуткової роботи комерційного банк, та проведення посиленого контролю за ризиковими

операціями за допомогою ефективної співпраці та координації дій між підрозділами банку.

Якщо банк в змозі справлятися з усуненням негативного впливу ризиків і може їх регулювати, то ця установа може називатися такою, що може підтримувати своє стабільне функціонування, але в протилежному випадку, невміння послаблення впливу цих ризиків буде негативно відображатися на фінансовій стійкості банківської установи.

Наступною проблемою є недостатній рівень капіталізації банків. Для його підвищення, необхідно удосконалювати методи управління власним капіталом, в основі якого лежить підвищення обсягу чистого прибутку. В цьому аспекті, коли у банківської установи стабільно зростає обсягу чистого прибутку, то про таку фінансово-кредитну установу можна сказати, що вона збалансовано управляє його активами та пасивами, при цьому ефективно використовуючи свої фінансові ресурси. Тому, дуже важливим для банку є ефективне та збалансоване управління як активами, так і пасивами, з метою забезпечення стабільної прибутковості банківських операцій. Також, для досягнення росту чистого прибутку, важливим є проведення на регулярній основі кількісного та якісного аналізу витратності та дохідності банківських операцій та послуг. У випадку витратності, то визначивши, які саме операції, або послуги, є занадто витратними для банку, можна буде шукати можливості щодо їх зменшення і зробивши необхідні кроки по їх зниженню - тоді це теж буде позитивно впливати на рівень фінансової стійкості банку. Кажучи про дохідність операцій, то тут, провівши аналіз та встановивши найбільш прибуткові операції, можна буде шукати шляхи їх розширення та, відповідно, здійснювати необхідні заходи по їх масштабуванню, що в свою чергу теж позитивно вплине на рівень фінансової стійкості банку.

Ще однією проблемою у забезпеченні фінансової стійкості банку є невиконання економічних нормативів. З метою забезпечення стабільної

діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності була запроваджена Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні в якій було встановлено в тому числі економічні нормативи, які є обов'язковими до виконання всіма банками та дають можливість справедливо оцінити фінансовий стан будь-якого комерційного банку. [7]

В цьому аспекті дуже важливим є удосконалення банківського нагляду з боку НБУ, які будуть стосуватись розвитку макропруденційного нагляду за системними ризиками та системно важливими банками, а також підвищення організації ризик-орієнтованого підходу під час банківського нагляду. Завдяки посиленню контролю та застосуванню більш жорстких санкцій з боку НБУ до банків-порушників, банківські установи будуть ще більше контролювати та аналізувати свою діяльність і застосовувати відповідні заходи при виявленні потенційного недотримання будь-якого економічного нормативу, що буде позитивно впливати на рівень фінансової стійкості.

І останньою, але однією з найважливіших проблем у забезпеченні фінансової стійкості банку - є недовіра клієнтів до банківських установ. Саме фінансова стійкість визначає рівень довіри або недовіри до банківської установи та системи, в цілому. Оскільки банк є господарюючим суб'єктом, що працює, в основному, з залученими коштами, то в цьому аспекті буде необхідним проводити на постійній основі необхідні заходи по підвищенню фінансової стійкості, взявши до уваги зазначені рекомендації. І, відповідно, з ростом фінансової стійкості банків і банківської системи, довіра населення до цих установ буде тільки збільшуватись, що покращить інвестиційну активність як населення, так і підприємств, і пришвидшить притік зарубіжного капіталу до України.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

За сучасних умов динамічного розвитку економіки, посиленої конкурентної боротьби та розповсюдженості криз, до питання забезпечення фінансової стійкості банку має бути прикута більша увага, адже саме вона є основною умовою розвитку будь-якої банківської установи.

Під фінансовою стійкістю банку слід розуміти якісну характеристику його фінансового стану, яка відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, тобто банківська установа має бути такою, яка здатна витримати максимальні непередбачені втрати і зберегти при цьому стан ефективного функціонування. Оскільки недостатня фінансова стійкість банку може призвести до неплатоспроможності, а в майбутньому до ймовірного банкрутства, то для банківської установи є вкрай важливим робота над її забезпеченням, підтримкою, аналізом та оцінкою. Підтримання належного рівня фінансової стійкості надасть можливість банку стабільно та ефективно функціонувати, при цьому посилюючи свої конкурентні позиції на ринку.

В роботі було проведено дослідження фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» на основі економічних нормативів, запроваджених Національним банком України, коефіцієнтів фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та ефективності діяльності, або рентабельності. В результаті дослідження було виявлено, що дана банківська установа є фінансово стійкою, адже навіть під час воєнного

стану, АТ «Універсалбанк» станом на 01.01.2023 р. дотримувався всіх економічних нормативів, більшості оптимальних значень коефіцієнтів фінансової стійкості, окрім коефіцієнта мультиплікатора статутного капіталу, всіх оптимальних значень коефіцієнтів ділової активності, в частині пасивів, та більшості в частині активів, окрім кредитної активності, оскільки даний показник, зважаючи на воєнний стан та зниження платоспроможності населення – зменшився. Щодо коефіцієнтів ліквідності, то тут в банку знизився коефіцієнт ліквідного співвідношення наданих кредитів і залучених депозитів, але зниженню даного коефіцієнта сприяло зменшення обсягів наданих кредитів, оскільки самі банки наразі зменшують обсяги кредитування, адже в сучасних умовах населення стає все менш платоспроможним і тому банки все ретельніше обирають позичальників, щоб не зріс рівень непрацюючих кредитів, через це і знижується кредитна активність, а поруч з нею і значення коефіцієнту ліквідного співвідношення наданих кредитів і залучених депозитів. Що стосується коефіцієнтів ефективності управління банком, то є зрозумілим, що в сучасних умовах рівень рентабельності активів та капіталу знизився, але попри це, дані показники знаходяться достатньо вище за оптимальні значення.

В роботі було запропоновано наступні шляхи вирішення проблем, які постають перед забезпеченням фінансової стійкості банку:

- проведення більш пильного контролю за кредитами, який буде базуватись на якісній оцінці кредитоспроможності позичальника, посилення співпраці з бюро кредитних історій, що покращило б рівень інформування банку про потенційних позичальників та дозволило б більш точно прогнозувати рівень виплати позик;
- підвищення застосування ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, а також впровадження ефективної стратегії управління банківськими ризиками, за рахунок створення або

покращення вже наявних відповідних підрозділів банку, які проводитимуть аналіз, оцінку та контроль за ризиковими операціями банківської установи;

- проведення ефективного та збалансованого управління як активами, так і пасивами в банку, з метою забезпечення стабільної прибутковості банківських операцій;
- удосконалення банківського нагляду з боку Національного банку України, яке стосується розвитку макропруденційного нагляду за системними ризиками та системно важливими банками та підвищення організації ризик-орієнтованого підходу під час банківського нагляду.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. Управління фінансовою стійкістю банків. Підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2016 р. 520 с.
2. Дзюблюк, О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль: Терно-граф, 2009. 316 с.
3. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. Ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
4. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. Посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
5. Банківські операції: Підручник / За ред. Д.є.н., проф. О.В.Дзюблюка. [2-ге вид. Випр. І доповн.]. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2013. –864 с.
6. Корженко К.А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи: *Науковий вісник Херсонського державного університету*. [Електронний ресурс]. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/48.pdf (Дата звернення: 05.02.2023 р.)
7. Гудзь Ю.Ф., Кондакова Ю.Б. Формування фінансової стійкості комерційного банку: *Журнал «Молодий вчений»*. [Електронний ресурс]. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/138.pdf> (Дата звернення: 11.02.2023 р.)
8. М.І. Миронова. Фактори впливу на стійке функціонування комерційних банків: *Науковий вісник НЛТУ України*. [Електронний

ресурс]. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2014/24_1/249_myр.pdf (Дата звернення: 18.02.2023 р.)

9. Варцаба В.І. Оцінка фінансової стійкості українських банків на основі Z-індексу. The 9th International Scientific and Practical Conference “The World of Science and Innovation” (April 7-9, 2021). [Електронний ресурс]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/36521/1/THE-WORLD-OF-SCIENCE-AND-INNOVATION-7-9.04.21.pdf> (Дата звернення: 18.02.2023 р.)

10. Рибалко А.С., Зайцев О.В. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи: *Електронний журнал «Економіка та суспільство»*. [Електронний ресурс]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72661/1/Rybalko_Zaitsev_Suchasni_pidkhody_do_analizu_finansovykh_rezultativ_diialnosti_bankivskoi_ustanovy.PDF (Дата звернення: 19.02.2023 р.)

11. Варцаба В.І. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її зміцнення в умовах пандемії коронавірусу: *Науковий вісник Ужгородського університету*. [Електронний ресурс]. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/235733/234091> (Дата звернення: 21.02.2023 р.)

12. Положення «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS», затверджене Постановою правління НБУ № 171 від 08.05.2002 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02#Text> (Дата звернення: 23.02.2023 р.)

13. Вольська С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку: *Науковий вісник Херсонського державного університету*. [Електронний ресурс]. URL:

http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/43.pdf (Дата звернення: 25.02.2023 р.)

14. Відомості про банк: Універсал Банк: [Електронний ресурс]. URL: <https://minfin.com.ua/ua/company/universal-bank/> (Дата звернення: 03.03.2023 р.)

15. Національний банк оновив перелік системно важливих банків. НБУ. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-onoviv-perelik-sistemno-vajlivih-bankiv> (Дата звернення: 10.03.2023 р.)

16. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2020 р.: Національний банк України: Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2020-01-01.xlsx (Дата звернення: 14.03.2023 р.)

17. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2021 р.: Національний банк України: Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2021-01-01.xlsx (Дата звернення: 14.03.2023 р.)

18. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2022 р.: Національний банк України: Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2022-01-01.xlsx (Дата звернення: 14.03.2023 р.)

19. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції станом на 01.01.2023 р.: Національний банк України: Електронний ресурс. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2023-01-01.xlsx (Дата звернення: 14.03.2023 р.)

20. Норматив довгострокової ліквідності NSFR починає діяти з 01 квітня 2021 року. НБУ. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-nsfr-pochinaye-diyati-z-01-kvitnya-2021-roku> (Дата звернення: 18.03.2023 р.)

21. Швець Ю. О., Вернидуб М. Ю. Проблеми та способи підвищення капіталізації банків України: *Електронний журнал «Економічна наука»*. [Електронний ресурс]. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2016/13.pdf (Дата звернення: 20.03.2023 р.)

22. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2020 р.: Національний банк України: [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2020-01-01.xlsx (Дата звернення: 22.03.2023 р.)

23. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2021 р.: Національний банк України: [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2021-01-01.xlsx (Дата звернення: 22.03.2023 р.)

24. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2022 р.: Національний банк України: [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2022-01-01.xlsx (Дата звернення: 22.03.2023 р.)

25. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2023 р.: Національний банк України: [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2023-01-01.xlsx (Дата звернення: 22.03.2023 р.)

26. Річна фінансова звітність АТ «Універсбанк» за рік, що закінився 31 грудня 2020 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/608/c00/775/608c00775650a153754536.pdf> (Дата звернення: 25.03.2023 р.)

27. Річна фінансова звітність АТ «Універсбанк» за рік, що закінився 31 грудня 2021 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/626/bfe/b58/626bfeb583922061880863.pdf> (Дата звернення: 25.03.2023 р.)

28. Макаренко Ю. П., Сущенко Т. В. Аналіз управління ліквідністю банку: Електронний журнал «Ефективна економіка». [Електронний ресурс]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/11.pdf (Дата звернення: 01.04.2023 р.)

29. Аналіз банківської діяльності : підручник / [А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. К. : КНЕУ, 2010. 599 с.

30. Примак Ю. Р. Аналіз ділової активності, іміджу та репутації: їх вплив на фінансову стійкість банку: *Економічний форум* 2/2017. [Електронний ресурс]. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecfor_2017_2_5_4.pdf (Дата звернення: 05.04.2023 р.)

31. Головкова Л. С., Крисанова Н. О., Добрик Л. О. Підвищення ефективності діяльності банку шляхом управління витратами: *Review of Transport Economics and Management*, (5 (21)). [Електронний ресурс]. URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/241874/242227> (Дата звернення: 11.04.2023 р.)

32. Турило А. А., Ртищев С. А. Економічна оцінка оптимального банку для кредитних та депозитних операцій у кризовий час: *Вісник Криворізького національного університету*. [Електронний ресурс]. URL: <http://ds.knu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2945/1/Турило%20А.%20А.%20Економічна%20оцінка%20вибору%20оптимального%20банку%20для%20кредитних%20та%20депозитних%20операцій%20у%20кризовий%20час.pdf> (Дата звернення: 18.04.2023 р.)

33. Крихівська Н. О., Данилюк-Черних, І. М., Тришак, Л. С., Орищин, Т. М., Ромашко О. М. Оцінювання ефективності діяльності банківських установ за методикою PRREL: *Фінансово-кредитна*

діяльність: проблеми теорії і практики. [Електронний ресурс]. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3494/3403> (Дата звернення: 25.04.2023 р.)

34. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання: міжнародна колективна монографія. За наук. ред. д.е.н., проф. Примостки Л.О. Київ.: КНЕУ, 2022. 375 с.